

Informacja prasowa, 5.01.2026

Szansa dla ekosystemu Odry - w czwartek 8.01.2026 Sejm rozpocznie prace nad ustawą o uznaniu osobowości prawnej rzeki

Już w najbliższy czwartek, 8 stycznia, w Sejmie odbędzie się pierwsze czytanie projektu ustawy o uznaniu osobowości prawnej rzeki Odry. Komisja Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa wspólnie z Komisją Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej będą doskonalić wywodzący się z obywatelskiej inicjatywy projekt, pod którym zebrano prawie 93 000 podpisów. **Przyjęcie ustawy sprawi, że Polska (obok Hiszpanii) dołączy do grona europejskich liderów w zakresie wprowadzania innowacyjnych i skutecznych form ochrony przyrody.**

Ochrona ekosystemu Odry jest wyzwaniem priorytetowym, które - podobnie jak zapewnienie innych elementów bezpieczeństwa państwa - wymaga porozumienia ponad podziałami. Jak wynika z raportu NIK, dotychczasowe rozwiązania prawne nie gwarantują skutecznej ochrony ekosystemu Odry. Ustawa jest odpowiedzią na systemowe braki w ochronie środowiska oraz jakości wód. Uznanie podmiotowości prawnej rzeki Odry ma pomóc w zabezpieczeniu interesów rzeki oraz ponad 14 milionów mieszkańców dorzecza.

Wyniki kontroli NIK z lipca 2025 potwierdzają liczne nieprawidłowości w zakresie gospodarowania wodami oraz alarmujący stan jakości wód powierzchniowych, które mają zły stan w przypadku 99,5 % JCWP rzecznych oraz wszystkich JCWP przybrzeżnych i przejściowych ocenionych przez GIOŚ w latach 2016–2021 (Raport NIK 2025 s. 58). Dlatego projekt ustawy przewiduje powołanie Komitetu Naukowego, którego zadania to między innymi: opracowywanie ekspertyz i opinii naukowych, ocena stanu ekosystemu rzeki Odry, określenie przyczyn i zakresu szkód wyrządzonych rzece, rekomendowanie działań naprawczych, współpraca z instytucjami naukowymi, opiniowanie strategii działania rzeki Odry.

Obecnie ściągalność kar za zanieczyszczenia utrzymuje się na poziomie 17%. Główny Urząd Statystyczny w dokumencie „Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska 2024” przedstawił następujące dane dotyczące ściągalności kar za rok 2023 (str. 44-45) : „W 2023 r. wymierzono kary na łączną kwotę 245,6 mln zł, natomiast wpływy z tytułu kar wyniosły 41,8 mln zł (...). W 2023 r. w strukturze wpływów z tytułu kar na fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej dominującą rolę odgrywały wpływy za przekroczenie warunków wprowadzenia ścieków do wód lub ziemi – ok. 54%.” Aby radzić sobie między innymi z tego typu problemami, projekt przewiduje powołanie Komitetu Reprezentatów, składającego się z 15 osób reprezentujących różne grupy interesariuszy, oraz trzyosobowego Zarządu Odry pełniącego funkcje wykonawcze. Ich zadania polegają m.in. na określaniu strategii działania rzeki Odry oraz reprezentowaniu jej w postępowaniach sądowych i administracyjnych dotyczących rzeki.

Wraz z wejściem w życie ustawy rzeka Odra jako osoba prawna o charakterze środowiskowym zyska możliwość reprezentacji oraz katalog praw podstawowych. Zgodnie z projektem ustawy rzeka Odra ma prawo do istnienia jako integralny ekosystem, do swobodnego przepływu zgodnego z

naturalnymi procesami hydrologicznymi, do naturalnej ewolucji jako ekosystem i pełnienia funkcji niezbędnych w ramach tego ekosystemu, do zachowania rodzimej różnorodności biologicznej, do regeneracji swoich zasobów, do zasilania oraz bycia zasilaną przez warstwy wodonośne i dopływy, do ochrony przed nieuprawnioną ingerencją, w szczególności przed zanieczyszczeniami, do uczestnictwa w postępowaniach administracyjnych dotyczących jej stanu, przepływu, jakości wód lub integralności ekosystemu rzecznoego, a przede wszystkim prawo do odszkodowania za wyrządzone szkody.

Wprowadzając w życie ustawę Polska włączy się w prężnie rozwijający się globalny ruch praw natury. Na całym świecie jest już 599, a w Europie 69 inicjatyw mających na celu uznanie praw ekosystemów. W Ekwadorze konstytucja z 2008 roku obejmuje ochroną prawną całą przyrodę. Pierwszą rzeką na świecie, która otrzymała osobowość prawną, jest Whanganui w Aotearoa, Nowej Zelandii (2017). W roku 2025 zyskała taki status także nowozelandzka góra Taranaki. Działania na rzecz praw natury w Kanadzie skutkują uznaniem za osoby prawne kolejnych podmiotów: rzeki Magpie (2021), Jeziora Rice (2025), trwają tam prace nad uznaniem praw Rzeki Św. Wawrzyńca. Natomiast pierwszym ekosystemem europejskim uznanym za osobę prawną jest Mar Menor, słonowodna laguna z Hiszpanii z regionu Murcji (2022).

Skuteczność nowego modelu ochrony przyrody potwierdzają wyroki sądowe, które zapadają dzięki uznaniu podmiotowości praw natury. Wśród licznych przykładów warto wymienić między innymi ochronę lasu cedrowego w Ekwadorze (2021), ochronę ekosystemów przed wpływami przemysłu wydobywczego w Panamie (2022), czy wyrok uznający podmiotowość prawną rzeki Marańón w Peru, za który inicjatorka Mari Luz Canaquiri Murayari otrzymała prestiżową nagrodę Goldmana w 2025 (tzw. ekologiczny nobel). W Europie toczą się już pierwsze postępowania, w których udział bierze reprezentacja laguny Mar Menor.

Projekt ustawy trafi pod obrady po zgłoszonej autopoprawce, w nowym brzmieniu, z uproszczeniami uwydatniającymi najważniejsze ustalenia, to jest osobowość prawną rzeki, prawa podstawowe oraz reprezentację Odry - mówi współautor projektu ustawy i autor uzasadnienia dr Stanisław Kordasiewicz. Z nowych ważnych elementów pojawia się propozycja dodania do Kodeksu Cywilnego kategorii "osób prawnych o charakterze środowiskowym", co z jednej strony odpowiada na pytanie o dopuszczalność takiej konstrukcji w naszym systemie prawnym, a z drugiej otwiera przestrzeń dla innych rzek czy ekosystemów. Z grona reprezentantów wylaniany byłby na wzór innych osób prawnych Zarząd Odry; pojawia się też stabilne finansowanie z Funduszu Rzeki Odry. Zamiast indywidualnych porozumień z przedsiębiorcami pojawia się udział reprezentacji Odry w dotychczasowych postępowaniach administracyjnych, co zapewnia większą spójność systemu prawnego.

Chociaż projekt ustawy został przyjęty pod obrady jako inicjatywa poselska, pamiętajmy o ruchu obywatelskim, który wniósł go do Sejmu, o oczekiwaniach społeczeństwa, aż rzeka Odra będzie w końcu czysta, a środowisko zdrowe i bezpieczne.

Kontakty dla mediów

dr Stanisław Kordasiewicz – prawnik, członek Rady Fundacji Osoba Odra, strona społeczna, 502 219 016, kordasiewicz@al.uw.edu.pl

Piotr Nieznański – członek Rady Fundacji Osoba Odra, strona społeczna, 601817060, piotr.nieznanski@cfg.edu.pl

Źródła i dodatkowe informacje:

Projekt ustawy w wersji na dzień 2.01.2026

https://osobaodra.pl/wp-content/uploads/2026/01/Osoba-Odra-Projekt_ustawa-w-wersji-na-dzien-2-01-2026.pdf

<https://osobaodra.pl/prace-sejmu-nad-ustawa/>

Raport NIK 2025 dotyczący stanu wód w Polsce

<https://www.nik.gov.pl/najnowsze-informacje-o-wynikach-kontroli/stan-wod-w-polsce-2025.html>

GUS „Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska 2024”

https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5484/14/6/1/ekonomiczne_aspekty_ochrony_srodowiska_2024.pdf

Skuteczność ruchu praw natury - przykładowe wyroki i postępowania sądowe

las Los Cedros, Ekwador

<https://mothlife.org/implementing-the-rights-of-nature/los-cedros-report/>

<https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/pan3.10615>

Ochrona przed przemysłem wydobywczym, Panama

<https://ecojurisprudence.org/initiatives/panama-supreme-court-case-upholds-rights-of-nature-law-against-cobre-panama-copper-mine/>

Rzeka Marañón, Peru

<https://www.goldmanprize.org/recipient/mari-luz-canaquiri-murayari/>

Mar Menor, Hiszpania

<https://ecojurisprudence.org/initiatives/murcia-spain-case-recognizing-the-legal-personality-of-mar-menor/>

Kanada: <https://zielonewiadomosci.pl/zw/rzeki-i-jeziora-jako-podmioty-prawa-kanadyjski-sukces-magpie-i-rice-lake/>

Aotearoa Nowa Zelandia: rzeka Whanganui, góra Taranaki

(<https://www.bbc.com/news/articles/czep8gg5lx4o>)